

ASGARİ ÜCRETİN, 'FİLEN' CUMHUR HUKUKUNA UYARLANMASI

Prof. Dr. Mesut Gülmez

*"Düşünmeden ve hukuktan
asla tasarruf olmaz."*

MG

Önaçıklama (20.01.2022)

Bu makalenin, "Ücret Asgari, Hukuksuzluk Azami" başlıklı ilk kısa metnini, 16 Aralık 2021'de yapılan iki açıklama nedeniyle yazma zorunluluğu duymuştum. 26 Aralık 2021'de, Birgün Pazar'da yayınlandı (<https://www.birgun.net/haber/ucret-asgari-hukuksuzluk-azami-370755>).

Bu makalede, izleyen günlerde yapılan başka açıklamalarda da sürdürülen yaklaşımın pek çok örneğinin bulunduğu hukuksuzlukların adını koyarak ve güncelleyerek, yazıyı genişlettim.

Ama, 16 Aralık ve izleyen günlerde yapılan açıklamalara dayanarak, asgari ücret rejimi ve sürecinin, öğretilerde tartışılmadığını düşündüğüm, hukuksuzluklarla dolu yönleri üzerinde durmakla yetindim.

Bakanlık ve Komisyon arasındaki ilişkiler bağlamında asgari ücretin "yetkili öznesi" ve "kararın yargısal denetimi" sorunları ile yürürlükteki kuralların Türkiye'nin onaylayarak taraf olduğu, "ulusalüstü" nitelik taşıyan, gerek tüm yargı yerleri ve gerekse yönetsel makamlar ve yetkililerce "insan hakları sözleşmeleri" olarak doğrudan ve kendiliğinden uygulanması gereken "Uluslararası Çalışma Örgütü sözleşmelerine uygunluğu" sorununu ise, daha sonra ele almayı umarak, bu makale kapsamı dışında tuttum.

Güncelleme Önaçıklaması: (16.08.2022)

Önaçıklamayla, bu ilk makalenin "arkası var" demek istemiştum.

İkincisini de, çok geçmeden yayınlamayı düşünmüştüm. Büyük ölçüde hazır olmasına karşın, bu düşüncemi gerçekleştiremedim.

Nedenlerinden biri, **yönelttiğim eleştirilere tepki ve yanıtları beklemek** idi. Sonucunun suskunluk olacağını, az-çok kestirmiyor değildim aslında...

“Tarihsel artışlı” asgari ücretin üçüncü aya varmadan erimesi ve zam tartışmalarının başlamış olması da, bu düşüncemi pekiştirdi... Yeni ama öncekine benzer hukuksuzlukların ilk belirtileri ortaya çıkmaya başlayınca, ikinci makaleyi Haziran – Temmuz sürecini ele alacağım makaleyle birlikte yayınlamaya karar verdim.

Ama bu düşüncemi de değiştirdim! Bunun temel nedeni ise, aslında hesapta olmayan Haziran – Temmuz sürecine ilişkin makalenin daha kapsamlı olmasının yanı sıra, Komisyon’un sendikal paydaşlarının haber ve basın açıklamaları ile video kayıtlarından izleyip öğrendiğim görüşlerini “yazılı yanıtlar” olarak da almak üzere, sorularımı sıraladığım mektuplar yazmaya karar vermiş olmamdı.

Dört hafta kadar önce gönderdiğim mektupların henüz alamadığım yanıtlarını bir süre daha bekleme kararım, yayın sürecini geciktirdi...

Gecikmenin bir başka nedeni daha vardı: Başlangıçtan beri “kafamı kurcalayan” Komisyon kararına karşı –uzmanı olmadığımı bilmeme karşın– yönetsel yargıya başvuru sorununu da inceleyip tartışmaya açma düşüncem.

Sonuçta, Danıştay 8. Dairesi’nin, üçlü yapıları Komisyon’un merkezi düzeyde aldığı ilk asgari ücret kararına karşı TİSK’in açtığı davada verdiği kararı ve İş Hukuku Öğretisi’nin bu sorun konusundaki yaklaşımını, ayrı ve üçüncü makale olarak inceleyip değerlendirdim. Dilerim, eğer yapmadıysa, Yönetim Hukuku Öğretisi sorunu tartışmaya değer bulur.

Böylece, başlangıçta 3 olarak öngördüğüm makalelerin sayısı 5’e çıktı.

Ama eklemeliyim ki, çok kapsamlı olduğundan, üç ana başlıktan oluşan 4. makaleyi, **mektupların yanıtlarının daha da gecikmesi durumunda**, aşağıda belirttiğim alt başlıklarla üç ayrı makale olarak da yayınlamayı düşünmüyorum değilim.

Makaleler arasında yaptığım göndermeler nedeniyle de, “**Asgari Ücret Makaleleri Dizisi**” başlığıyla her birine sıra sayısını koydum.

Güncellemede, ilk makalede yaptığım eklemelerin çok sınırlı düzeyde kaldığını belirterek, **Asgari Ücret Makaleleri Dizisinin**, izleyen makalelerinin sayısı ve başlıklarını da, şimdiden vereyim:

2- **Asgari Ücret Kararının Yetkili Öznesi Kimdir, ‘Aracısı’ Kimdir?**

3- **Asgari Ücret Kararı ve Yargısal Denetim Sorunu**

4- **Asgari Ücret Tespit Komisyonu ‘Filen’ Lağvedilmiştir**

4 a- **Sürecin Haziran Toplantıları Öncesindeki Uzun Erken Evresi**

4 b- **Ara Artış Sürecinin İlk Adımı ve Haziran Toplantıları**

4 c- **Haziran Toplantıları Sonrası ve Kararın Cumhurbaşkanı’nca Açıklanması**

5- **Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmelerinde Asgari Ücret ve Türkiye**

Eklemekten geçemeyeceğim bir önnotum daha var: Alabildiğine kaptırdığım bir tarihsel çalışmaya istemeye istemeye ara vermek zorunda kaldığım sorunlardan biri oldu **Asgari Ücret Tespit Komisyonu’nun “hukuksal ve kurumsal yapısı”nda karşılaşılan “fiili” dönüşüm...**

Önce, “fiilen” **Cumhur Hukuku’na uyarlanmasıyla başlayan**, sonra da yine “fiilen” lağvedilmesiyle noktalanmış bir dönüşüm bu...

Neden mi yazdım bu makaleleri?

Çünkü, İçimdeki Ukde’de demiştim ki:

“Zamanında söylenmeyen düşünce, ne denli doğru olursa olsun, artık saygın değildir!”

Giriş

2021’in 16 Aralık Perşembe günü, ben de televizyon karşısındaydım!

İyi ki canlı yayını kaçırmamışım!

Birkaç saat sonra gözlerimle okuyacaklarımı, kulaklarımla duymuştum çünkü!

Açıklanacak tutardan çok, yapılacak açıklamaları merak ediyordum. En çok da, Asgari Ücret Tespit Komisyonu’nun (AÜTK) işçi kanadının temsilcisi sorumluluğunu yıllardır tek başına üstlenen Türk-İş’in tutumunu... Bir de, bununla bağlantılı olarak ama ikincil derecede, kararın oybirliği ile mi, yoksa son yıllarda olduğu gibi oyçokluğuyla mı alınacağını...

AÜT Komisyonu’nun, Uluslararası Çalışma Örgütü’nün üçlülük ilkesinin birkaç komisyon ve komitede uygulandığı mutlak eşitlik ilkesi uyarınca, “1+1+1” formülüne dayanan geleneksel üçlü yapısının devlet, işveren ve işçi kanatlarından 5’er temsilcisi olmak üzere toplam 15 üyeden oluştuğunu, ben de biliyordum...

Ama televizyondaki görüntü farklıydı. Ve, çok şaşırtıcıydı. Görüntüden daha şaşırtıcı ve üzücü olan ise, açıklamalarda dikkatlerden kaçabilecek birkaç cümle idi.

Açıklamadan hemen sonra başlayan ve süren zam tutarı ve oranı üzerinde odaklardan tartışmalardan, bu cümlelere hiç mi hiç sıra gelmedi nedense...

Nedenlerine girmeden, Komisyon’un üç kanadının aldığı anlaşılabilir ortak bir kararla, asgari ücret kurumunun Cumhuriyet Hukuku’na, çok daha sık kullanılan ve artık yerleşiklik kazanan tanımla, **Şahsım Hukuku**’na “hukuksal” olarak değil “fiilen” nasıl uyarlandığını göstermek için, bilgilerimi tazelemek amacıyla yeniden ve yeniden okuduğum yürürlükteki kuralları özetlemem gerekiyor.

Öncelikle, 2018 sonrasında yapılan uyarılama değişikliklerin ardından, İş Kanunu, “Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı” hakkındaki 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (CBK) ile diğer yasal düzenlemelerde yapılan değişiklikler sonrasında geçerli olmayı sürdüren, yani özüne dokunulmayan “asgari ücret rejimi” ve tutarını saptama süreci ile ilgili yürürlükteki kuralları sıralayacağım.

Kuralların anlamı konusundaki görüşlerimi ise; önce Türk-İş’in 7 Aralık’ta yaptığı ilk ve “erken” açıklama ile Cumhurbaşkanlığı ve Türk-İş’in, Komisyon’un son toplantısını gerçekleştirdiği 16 Aralık’ta yaptıkları açıklamalara dayanarak yürürlükteki kurallara ilişkin bazı saptamalarda bulunup sorular yönelttikten sonra belirteceğim.

1. Asgari Ücret Kurallarında Yapılan Değişiklikler

2017 Anayasa Değişikliği sonrasında, asgari ücret saptanmasıyla ilgili kurallarda yapılan uyum amaçlı değişiklikler iki aşamada gerçekleştirildi:

- İlk olarak, İş Kanunu'nun "39 uncu maddesinin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırıl(dı)."
- Bu işlem, 2 Temmuz 2018 tarihli ve 700 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile yapıldı (m. 145/c).
- 700 sayılı KHK, bu değişikliği, 1 Mayıs 2018 tarihli ve 7142 sayılı kanunun verdiği yetkiye dayanarak gerçekleştirdi.
- Bu değişiklikte, İş Kanunu'nun yalnızca AÜT Komisyonu'nun üçlü yapısıyla ilgili fıkrası yürürlükten kaldırıldı. Ama 39. maddenin diğer kurallarına dokunulmadı, onlar yasada kaldı, kalmayı sürdürüyor.
Kalmasının anlam ve önemi, bu konularda yapılacak düzenleme ve değişikliklerin yasama organının yetkisinde kalmayı sürdürmesindedir.
- 700 sayılı KHK, 24 Haziran 2018'de birlikte yapılan TBMM ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanı'nın andiçerek göreve başladığı tarihte yürürlüğe girdi (m. 217).
- İkinci olarak, İş Kanunu'nun "yürürlükten kaldırılan" ikinci fıkrası, bir hafta kadar sonra, Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı içine alındı.
- Bu işlem (düzenleme), 10 Temmuz 2018 tarihli 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin madde 522/1, f bendindeki kuralla gerçekleştirildi ve yürürlüğe girdi (RG, 10.07.2018, Sayı: 30474).
- Böylece, İş Kanunu'nun 2 Temmuz'da yürürlükten kaldırılan ikinci fıkrası, 10 Temmuz'da 1 sayılı Cumhurbaşkanı Kararnamesine konularak yeniden yürürlüğe konuldu.
- Bu işlem, aslında, aynı kuralın Anayasa değişikliklerine uyum sağlanması için yapılan bir uyarlamadan ibaretti. Başka deyişle, AÜT Komisyonu, aynı üçlü yapıyla, yasadan kararnameye aktarıldı. Devlet kanadının ÇSG Bakanlığı dışındaki temsilcilerinden "Devlet Planlama Teşkilatı" temsilcisinin yerini "Ticaret Bakanlığı" temsilcisi aldı. Bu da, uyarlama amaçlı bir değişiklikti.

Kurallardaki değişikliklerle ilgili bu saptamalar konusunda, şu açıklamayı da eklemem gerekiyor:

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin "İdari Kurul, Konsey ve Komisyonlar" başlıklı Ondokuzuncu Bölümünde amaç, belirtilen "çeşitli kanunlarla görev verilmiş olan" kurulların "*kuruluşunu düzenlemek*" olarak tanımlanmıştır (m. 521/1). Toplam 11 kurulun oluşumunun ayrı bentlerde düzenlendiği izleyen 522. maddenin ilk fıkrasında da, "521 inci maddede adı geçen *kurulların oluşumu aşağıdaki şekildedir*" denilerek, 11 kurulun kuruluş biçimleri belirlenip düzenlenmiştir.¹

Bu düzenlemede, AÜT Komisyonu'nun İş Kanunu'nda öngörülen oluşumu aynen korunmuştur.

Değişikliklerle ilgili bu açıklamaları, yanıtını aşağıda vermek üzere, şu soruyla bitireceğim:

Bu değişikliklerden, AÜT Komisyonu'nun Cumhurbaşkanı'na "bağlandığı" sonucu çıkarılabilir mi?

2. Özü Değişmeyen Yürürlükteki Kurallar

AÜT Komisyonu'yla ilgili olan ve kanımca bütünüyle “biçimsel” nitelik taşıyan uyarılama amaçlı bu değişikliklerin ardından, 2. fıkrası dışında dört fıkrası yürürlükte olan İş Kanunu, yürürlükten kaldırılan 2. fıkrasının aktarıldığı 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve İş Kanunu gereğince çıkarılan Asgari Ücret Yönetmeliği'nde yer alan, kısacası asgari ücret rejiminin ve tutarını belirleme sürecinin hukuksal kaynaklarını oluşturan yürürlükteki kurallardan bazılarını, anlamları konusundaki görüşlerimi izleyen makalelerde de daha ayrıntılı olarak belirtmek üzere, çözümleyici bir yaklaşımla aşağıda özetliyorum:

- AÜT Komisyonu'nun, devlet kanadından belirlenmiş 5 üyesi vardır. Bunların 2'si, Bakanlığın “Çalışma Genel Müdürü veya yardımcısı” ile “İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü veya yardımcısı”dır.
Bu, 1971 tarihli ve 1475 sayılı İş Kanunu'ndan beri değişmeyen bir kuraldır. 931 sayılı İş Kanunu'nun iptal edilmesine değin uygulandığı dönemde ise, bu iki üyenin yanı sıra, Çalışma Bakanlığı'nın “Araştırma Kurulu Başkanı veya yardımcısı” da, Komisyon üyesiydi. Bakanlık, Komisyon'da üç üyeye temsil ediliyordu.
- İşveren ve işçi kuruluşları, Komisyon için 5'er temsilci belirler. Ancak bu kuruluşlar, yalnızca ve her ikisi de, “*bünyesinde en çok işvereni ve işçiyi bulunduran*” işveren ve işçi teşekkülleridir.
- İşveren ve işçi kuruluşları (uygulamada TİSK ve Türk-İş), 5'er temsilcinin her biri için 1'er “*yedek temsilci*” de belirler (Yönetmelik, m. 14).
- ***Yedek temsilci belirleme zorunluluğu, devlet kanadı temsilcileri için öngörülmuş değildir.*** 14. maddenin içeriği ve başlığı açıktır: “İşçi ve İşveren Temsilcilerinin Yedekleri.”²
Bu hukuksal boşluk ve doldurulması konusunda ileri sürülecek görüşler, tartışmaya açıktır. Devlet kanadının yasayla (değişiklikten sonra kararnameyle) adı konularak doğrudan belirlenmiş temsilcileri için de “yedek temsilciler” belirlenebilmesi için yönetmeliğin değiştirilmesi gerekir.
Bu amaçla yönetmeliğe, belirtilen iki Genel Müdür Yardımcısının “yedek temsilciler” olduğu eklenebilir. Aslında buna da gerek yoktur. Çünkü, Genel Müdürler yerine Yardımcılarının Komisyon'da üye olarak görev almaları olanaklıdır.
- Komisyon, “Bakanlığın tespit edeceği üyelerden birinin ***başkanlığında***” toplanır.
- Toplantı yetersayısı “10”dur.
- ***Komisyon görüşmeleri ve çalışmaları gizlidir.*** Her toplantıda alınan kararlar, karar defterine yazılır ve imzalanır.
Bunlar, “emredici” bir kuraldır.
- Komisyon, “üye oylarının *çoğunluğu* ile karar verir.” Yani, “oybirliği” zorunlu değildir.
- Komisyon kararı, “danişsal” (istişari) değildir.
- “***Komisyon kararları kesindir.*** Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girer.”
- ***Kararı, kamuoyuna Komisyon Başkanı duyurur.***

Asgari ücret rejimini düzenleyen yürürlükteki bu kurallara ilişkin iki önemli nokta üzerinde duracağım. İlki, değişikliklerin anlamı, ikincisi de Komisyon Başkanlığı sorunudur.

a. Değişikliklerin Anlamı

AÜT Komisyonu, Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkındaki 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin, oluşumlarını yeniden düzenlediği 11 farklı kuruldandır.³

Kararnamenin “Kurulların oluşumu” başlıklı 522. maddesinin (f) bendinde yapılan düzenlemeyle, AÜT Komisyonu’nun “***hukuk düzenindeki yeri***”, daha doğru bir anlatımla, dayanağını oluşturan kurallardan birinin hukuksal niteliği değiştirildi. Yasadan ve yasama organından, kararnameye ve “yürütme yetkisi” bulunan Cumhurbaşkanı’na aktarıldı.

Bu saptamayı, önemsiz olduğunu belirtmek için yapmış değilim. Yasanın, tek imzayla çıkarılabilen bir kararnameden çok daha fazla hukuksal güvence içerdiği tartışmasıdır. Kuşkusuz, TBMM’de farklı siyasal, sosyal ve ekonomik görüş ve önerilerin dile getirilmesine ve sorunun kamuya açık biçimde tartışılmasına olanak vermesi de, en az hukuksal güvence kadar önemlidir.

Üstelik, yasadaki kararnameye aktarılan kuralın, Komisyon’un üçlü yapısı, toplantı ve karar yetersayıları ile ilgili olduğunu da unutmamış değilim!

Üç sözcüğün altını çizdim. Çünkü AÜT Komisyonu, *biçimsel olarak*, yani Cumhur Hukuk Düzenine uyarlamak amacıyla Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı kapsamına alınan kurullardan birine dönüştürülmüş olsa da, tarihsel yapısında, çalışma yönteminde, karar erkinde ve kararlarının niteliğinde hiçbir değişiklik yapılmamıştır. Yasadan kararnameye aktarılan kurallar, AÜT Komisyonu’nun üçlü yapısıyla sınırlıdır. Ve gelenekselleşen bu yapı da, altını çizerek yineliyorum, değiştirilmiş değildir.

Ama eklemek de isterim: Bu üçlü yapıyı, başka örneklerinin de bulunduğu ve en önemlilerinden birini oluşturan İstanbul Sözleşmesi’nin feshinde olduğu gibi, tek imzalı bir kararnameyle değiştirmek de olanaklıdır. Ama bunun da, iç hukuk kurallarına üstün olan uluslararası sözleşmelerde öngörülen sınırları vardır!

Daha açık belirteyim: Komisyon’un üçlü yapısı, Başkanı ve belirlenmesi, ÇSG Bakanlığı’nın yasal temsilcileri, toplantı ve karar yetersayıları, Komisyon kararının bağlayıcılığı konularındaki kuralların bazıları, 4857 sayılı İş Kanunu’nun 39. maddesinden çıkarılıp 1 sayılı CB Kararnamesi’ne konulmuştur. Ama, hiçbiri değiştirilmemiştir, kaldırılmamıştır. Örneğin, Komisyon Başkanı’nı Cumhurbaşkanı belirleyemez. Kararı, ancak ve yalnız Komisyon verir. İkinci maddede belirttiğim gibi, bu konuda “yetkili özne”, yalnızca Komisyon’dur. Komisyon, Bakanlığa “aracılık” yapmaz! Vereceği karar, son ve kesin karardır. Bu konuda, kendi dışında bir kurula yada kişiye “görüş” bildirmez, bildiremez. Yetkisini devredemez. Çünkü, yönetmelikte öngörülen “***Komisyon görüşmeleri(nin) ve çalışmaları(nin) gizli***” tutulması kuralı, Komisyon Başkanı’nın son ve kesin kararı açıklamasına değin sürer. Yine, yönetmelikteki “yedek temsilci belirleme zorunluluğu” da aynen yürürlüktedir... Bunlar, yürürlükteki asgari ücret saptama rejim ve süreci ile ilgili kuralların gereğidir.

16 Aralık 2021’de belirlenen asgari ücret sürecinde, bu kurallar yürürlükte idi. Ama, kimilerine uyulmadığı da bir gerçek!

Altını çizmek istediğim nokta şudur: Salt “bürokratlararası” bir kurul olmayan, işçi-işveren ilişkilerine özgü üçlü bir yapıyla oluşturulan Asgari Ücret Tespit Komisyonu, özünde 2018 öncesindeki ***bağımsız ve özerk yapısını***, görüşme ve çalışmalarını tamamlayıp “Komisyon olarak özgür iradesiyle kesin ve son kararı alma yetkisi” anlamında aynen sürdürmektedir. Komisyon’un oluşumu, toplantı ve karar yetersayılarıyla ilgili kurallarının İş Kanunu’ndan 1 sayılı CB Kararnamesi’ne aktarılmış olması, biçimsel bir uyarlamadır. Özde hiçbir değişiklik getirmemiştir. Bu konuda, bilebildiğimce, başka hiçbir düzenleme de bulunmamaktadır.

Kısacası, AÜT Komisyonu, “kurul” olarak Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı içinde yer alsa da, Cumhurbaşkanlığı’na bağlanmış ve bağımlı duruma getirilmiş değildir.

Cumhurbaşkanlığı'nın ve Cumhurbaşkanı'nın, 1 sayılı Kararname yürürlükte kaldığı sürece, Komisyon ile ilgili olarak hiçbir "hukuksal" yetkisi yoktur. Aralık 2021'deki hukuksal durum budur.

Haziran-Temmuz 2022 asgari ücret sürecindeki hukuksal durum da budur.

Ama yeniden vurguluyorum: İş Kanunu'nun 2. fıkrasının 1 sayılı CBK'ye aktarılmış olması, hukuksal güvence yönünden önemsiz değildir.

b. Komisyon Başkanlığı Sorunu

Üzerinde durmak istediğim ikinci nokta, Komisyon'un son ve dördüncü toplantısında da söz konusu olan "Komisyon Başkanı" sorunuyla ilgili bir yanlışın düzeltilmesidir. Çünkü Komisyon'un, 1 Aralık 2021'de ÇSG Bakanlığı'nda yaptığı ilk toplantısına ÇSG Bakanı'nın *Başkanlık* yaptığı, gerek Bakanlığın, gerekse –onu izlediğini sandığım– Türk-İş'in açıklamalarında açıkça şöyle belirtildi:

“Asgari Ücret Tespit Komisyonu, ***Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Bilgin başkanlığında*** Bakanlığın Reşat Morali Salonu'nda ilk toplantısını yaptı.”⁴

“Asgari Ücret Tespit Komisyonu, ***Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Prof. Dr. Vedat BİLGİN başkanlığında*** ilk toplantısını gerçekleştirdi.”⁵

Bu iki açıklamadan anlaşıldığı gibi Bakan Bilgin, ilk toplantıya “Başkanlık” yapmıştır.

Oysa Bakanlık açıklamasında; “Bakan Bilgin(’in), ***toplantının açılışında*** yaptığı konuşmasında(n)” söz edilerek, Türkiye genelinde akademik bir kadronun yaptığı araştırma konusunda verdiği ayrıntılı bilgiler aktardığı ve “Asgari ücretle ilgili çalışmaların teknik konuların görüşülmesiyle devam edeceğini söyle(diği)” belirtilmiştir. Sonlarında da, “***Toplantıya işçi ve işveren heyet başkanlarının açılış konuşmalarının ardından basına kapalı olarak devam edildi(ği)***” eklenmiştir.

Türk-İş açıklamasında, Bakan Bilgin’in “***Toplantının açılış konuşmasını ... gerçekleştirdi(ği)***” belirtilmiştir. Ardından da, “***Sayın Bakanım sizden umutluyuz***” diyen Komisyon üyesi Türk-İş Genel Eğitim Sekreteri *Nazmi Irgat*’ın konuşmasına yer verilmiştir.

Dolayısıyla bu iki açıklamada, AÜT Komisyonu’nun ***ilk toplantısının*** ÇSG Bakanı Bilgin’in “***başkanlığında***” yapıldığı yolunda bir anlatıma yer verilmiş olması yanıltıcıdır. Bakan, olsa olsa, bu ilk toplantı öncesinde düzenlenen “***basın toplantısı***”nın başkanlığını yapmış olabilir. Bu, dikkatli okunduğunda, her iki açıklamadan yeterince anlaşılmaktadır. Komisyon toplantılarının başlaması, yani birincisi öncesinde kamuoyuna yönelik bir basın toplantısı düzenlenmesi olağandır.

Böyle bir toplantı için, özellikle Bakanlık web sitesine yapılan açıklamada, “Asgari Ücret Tespit Komisyonu, ... Bilgin başkanlığında ... ilk toplantısını yaptı” denilmesi, kurallar ve kavramlar konusunda gösterilmeyen özensizlik sonucudur.

3. Türk-İş’in İlk ve Erken Açıklamaları: “Bakanlar da, Cumhurbaşkanı da Biliyor”

Türk-İş Genel Başkanı Ergün Atalay, asgari ücretin saptanması sürecindeki yaklaşımını, Komisyon toplantılarının başlamasından önce açıkladı. Bu yaklaşımını, ev sahipliği yaptığı ikinci oturumda da yineledi. Kamuoyuna ve Komisyon’a söylememeye özen gösterdiği

“rakamı” Bakanların ve Cumhurbaşkanı’nın bildiklerini, önce 25 Kasım’da bir sendikal eğitim toplantısında açıkladı. ⁶ Sonra da, 7 Aralık’ta Komisyon’da söyledi.

a. Komisyon Toplantısı Öncesinde (25 Kasım)

Asgari ücret konusunda, kendisini (Türk-İş’i) “bağlamamak” için kamuoyuna “bir rakam söylememeye özen gösterdiklerini” belirten Türk-İş Genel Başkanı Ergün Atalay, “Pandemi Döneminde Çalışma Hayatında Kadın” konulu bir eğitim seminerinde yaptığı –web sayfasında yer alamayan– konuşmasında aynen şunları söyledi:

“Biz bir rakam söylüyoruz ama **yetkililere söylüyoruz**. Bu rakamı Maliye Bakanı biliyor, Çalışma Bakanı biliyor, **Sayın Cumhurbaşkanımız da biliyor**. Bunu kamuoyunda söylediğimiz zaman kendimizi bağlıyoruz.” ⁷

Atalay, kamuoyuna söylemekten kaçındığı rakamı, Komisyon’un devlet kanadında resmî üye olarak bulunmayan kişilerin bildiklerini, henüz “görüşme ve çalışmaları gizli” olan Komisyon toplanmadan söylemiştir. Kanımca bu sözler, hem rakamın açıklanıp açıklanmaması sorunundan ve hem de belirlenecek tutarından çok daha fazla “söylenilmemesine özen gösterilmesi gereken” sözlerdir.

Türk-İş Genel Başkanı, konuşmasında AÜT Komisyonu’nun eşitlik ilkesine uygun üçlü yapısını da, “demokratik” olmadığını ileri sürerek, şöyle eleştirmiştir:

“Asgari ücretin bir tarafı Türk-İş beş kişi, bir tarafı işverenlerimiz beş kişi, bir tarafta **bakanlığımız beş kişi**. Buna katılmıyorum. **Anti demokratik bir kurum bu. 12 Eylül’den kalma**. Aynısı Yüksek Hakem Kurulunda var. Askerin yaptığı anayasanın bedelini ödüyoruz. Biz ne zaman kendimiz bir anayasa yaparsak o zaman olur. Öyle bir anayasa yapalım, kadın yapsın, emekli yapsın, işçi yapsın, çiftçi yapsın. Bu anayasaya hepimizin ihtiyacı var.”

Anadolu Ajansı kaynaklı olduğu anlaşılan bu haberden, Komisyon’un neden “anti demokratik bir kurum” sayıldığını anlamak olanaksızdır. Devlet, işçi ve işveren kanatları temsilcilerinin 5’er temsilcisinden oluştuğunu belirttikten sonra, neden “buna katılmıyorum” denildiğine ilişkin bir yorumda bulunmak da olanaklı değildir.

Ama, kanımca asıl demokratik olmayan nokta, işçi kanadının 5 temsilcisinin tümünün Türk-İş’ten olmasıdır. ⁸

Bu arada, eklemek isterim: Altını çizdiğim “bakanlığımız” sözcüğü, Komisyon’un beş üyesinin tümünün ÇSG Bakanlığı’ndan belirlendiği yolunda anlaşılmasına yol açabilmektedir. Bunun doğru olmadığını en iyi bilenlerden biri, Türk-İş Genel Başkanı’dır. Daha önemlisi, hiç ilgisi yokken, 1982 Anayasası’nın anayasallaştırdığı Yüksek Hakem Kurulu’ndan söz etmesi ve AÜT Komisyonu’nun yapısının “anti demokratik” olduğunu bu örnekle kanıtlamaya çalışması da, hem gereksizdir ve hem de yerinde bir karşılaştırma değildir. Çünkü YHK, üçlü yapıdadır ama, AÜT Komisyonu’nda olduğu gibi mutlak eşitlik ilkesi söz konusu değildir.

b. Komisyon’un İkinci Toplantısında (7 Aralık)

Türk-İş’in 16 Aralık 2021’de açıklanan asgari ücret konusunda benimsediği yaklaşımın ilk ipuçlarını Komisyon toplantısından bir hafta önce veren Genel Başkan Atalay, bu konudaki “resmî” açıklamayı, Komisyon’un Çalışma Genel Müdürü Nurcan Önder başkanlığında 7 Aralık’ta Türk-İş’te gerçekleştirdiği ikinci toplantıda yaptı. ⁹

“Asgari ücretin sadece beş kez işçi, işveren ve hükümetin mutabakatıyla belirlendiğini anımsat(an)” ve “Toplantıya gelmeden önce Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat BİLGİN ile telefonda konuştuğunu” da belirten ve “gizli” kalması gereken açıklamalar yapan Genel Başkan Ergün Atalay, özetle şunları söyledi:

“... Bizim beklentimizin altında kalacak bir rakam olursa buna katılmayacağız. Bakan Bey’e rakamı da söyledim. Bundan önceki Maliye Bakanı da biliyor. Bu ifadelerimizi onlar, Sayın Cumhurbaşkanına da ilettiler, Sayın Cumhurbaşkanı da biliyor. Arzumuz, bir an evvel önümüze bir rakam gelsin. Kamuoyunu fazla meşgul etmenin bir anlamı yok. Arzu ettiğimiz bir rakam gelmezse çabuk olmanın da anlamı yok.” (...)

Bugüne kadar kamuoyuna resmî bir rakam söylememeye gayret ediyoruz ama kamuoyunda oluşan rakamlar ortada. **Oluşan rakamların altında bir şeye ‘evet’ dememiz mümkün değil.** İnşallah umduğumuz gibi olur. Hep beraber zevkle imzalarız.”¹⁰

Bu açıklamadan, 2022 asgari ücretinin kesin ve son tutarının saptanması sürecine ışık tutabilecek şu sonuçlar çıkarılabilir:

- Türk-İş Genel Başkanı, Komisyon’un ev sahibi olduğu ikinci toplantısının hemen öncesinde ÇSG Bakanı ile telefonla konuşmuştur.
- Bu konuşmayı, Komisyon toplantısında önce üyelere ve sonra da kamuoyuna açıklamıştır.
- Bu açıklamaya göre, Türk-İş’in beklentisi olan bir “rakam” (yani asgari ücret tutarı) vardır. Bu rakam, “Bakan Bey’e söyle(nmiştir).” Önceki Maliye Bakanı da, bu rakamı bilmektedir.
- Bakanlar, bu rakamı Cumhurbaşkanı’na iletmıştır. Dolayısıyla, Cumhurbaşkanı da, 7 Aralık toplantısının yapıldığı tarih itibarıyla, bu rakamı bilmektedir.
- Genel Başkan Atalay, bu açıklamayı, Komisyon çalışmalarının resmen başlamasından önce de yapmıştı.

Bu sonuçlara dayanarak da, Türk-İş Genel Başkanı’na şu sorular yöneltilebilir:

- Türk-İş Genel Başkanı’nın, Komisyon üyesi sıfatıyla ÇSG Bakanı ile yaptığı konuşmanın, aynı gün Konfederasyon web sayfasında açıkla(n)mış olması, Komisyon görüşme ve çalışmalarının “gizlilik” kuralına uygun mudur?
- Bu rakam, ikinci ve izleyen toplantılarda Komisyon’a sunuldu ve tartışıldı mı?
- “Beklentimiz”, “arzu ettiğimiz”, “umduğumuz” sözcükleriyle anlatılmaya çalışılan rakam, son toplantıda açıklandığı gibi “dört binin üzerinde” miydi, yani alt sınır “dört bin” lira mıydı?
- Bu rakam, ikinci toplantı görüşmeleri olarak karar defterine yazıldı mı? Yazılmadıysa, sürecin hangi aşamasında yazıldı?
- Bu rakamı, Cumhurbaşkanı mı istedi yada belirledi?

7 Aralık açıklamasından anlaşıldığı gibi Türk-İş, kamuoyuna “söylememeye gayret ettiği” asgari ücret tutarını, Cumhurbaşkanı’na iletmek üzere Bakanlara söylemiştir. Komisyon’un önüne bir “rakam” gelmesini beklemektedir. Bu rakamı, kendisi söylememeye çaba gösterdiğine göre, Bakanlıktan ve/yada Cumhurbaşkanlığı’ndan beklemektedir. Türk-İş; ne kadar olduğunu söylemediği, dolayısıyla da henüz bilinmeyen, ama “oluşan rakamların altında” kalacak bir asgari ücrete “evet” demeyecektir.

Ne var ki bu açıklamadan, birden çok “oluşan rakamlar”dan söz edildiği için, altında

kaldığında “evet” denilmeyecek rakamın ne kadar olduğunu, kamuoyunda oluşanlardan hangisinin alt sınır sayılacağını kestirmek olanaklı değildir. Kestirimde bulunulabilecek tek nokta, Türk-İş’in asgari ücret tutarı için bir alt sınır saptadığı, bunu da kendisi ile telefon konuşmasında söylediği ÇSG Bakanı’nın, hatta önceki Maliye Bakanı’nın da bildiğidir! Üstelik bu bilgi, Komisyon ilk toplantısını bile yapmadan Bakanlara ve Cumhurbaşkanı’na söylenmiştir!

Türk-İş’in bu erken açıklamasına, bir ekleme daha yapayım. Komisyon üyesi Nazmi Irgat, TİSK’te yapılan üçüncü toplantıda, **“TÜRK-İŞ’in 3 bin 900 lira gibi bir talebi olmamıştır.** Bu rakam kasım ayında bir kişinin yaşam maliyetidir”¹¹ dediği için de, 3.900 TL’nin alt sınır olabileceği düşünülemez.

4. Cumhurbaşkanı’nın Açıklaması (16 Aralık): “Biz de Asgari Ücreti Belirledik”

Komisyon kararına, yani 2022’de uygulanacak asgari ücret tutarına ilişkin “tarihsel” açıklama başlayınca, televizyon karşısındaki ilk şaşkınlığımı, masada Komisyon’un yasal üyeleri arasında bulunmayan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı ile Cumhurbaşkanı’nı görünce yaşamıştım!

Çünkü ilk olarak, 1 sayılı Kararnameye göre, Komisyon’un devlet tarafındaki 5 üyesinden 2’si Bakanlıktandı. Onlar da, “Çalışma Genel Müdürü veya yardımcısı” ile “İşçi Sağlığı Genel Müdürü veya yardımcısı” idi. “Yedek temsilcilik” de, devlet kanadı için öngörülmüş değildi. Bakanlıktan iki Genel Müdür Yardımcısının belirtilen Genel Müdürler yerine Komisyon üyesi olmasına olanak verilmiş olması, belirttiğim gibi, devlet kanadı için de “yedek temsilcilik” öngörülmesini gereksizleştirmiştir. Uzun sözün kısası, ÇSG Bakanı, Komisyon üyesi değildi, olamazdı.

İkinci şaşkınlığım, Cumhurbaşkanı’nı, “tarihi zam”lı (!?) asgari ücret tutarını açıklarken ilk kez görüyor olmamdandı!

Ama şaşkınlığım, bununla sınırlı değildi. Özle ilgiliydi. Çünkü, açıklamaları sırasında kullandığı (okuduğu), kulaklarıma inanmakta gerçekten zorlandığım birkaç cümle, yukarıda aktardığım, yürürlükte olan kurallarla bağdaşmıyordu. Hemen, önce gazetelere baktım. Sonra ÇSG Bakanlığı ile Cumhurbaşkanlığı web sitelerinde gezindim. Duyduklarımı, hem Cumhurbaşkanlığı, hem de Türk-İş web sitelerinde buldum. Şaşırarak ve üzülererek, birkaç kez okudum!

Cumhurbaşkanlığı web sitesinde yer alan 16 Aralık 2021 günlü ve “2022 yılında asgari ücretin en alt rakamı 4 bin 250 lira olarak uygulanacaktır” başlıklı haberdan aktardığım ve içlerinden özellikle ikisinin altını çizdiğim cümleler aynen şöyledir:

“Erdoğan, komisyonun, asgari ücretin 4 bin liranın üzerinde olması gerektiği yönünde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına görüş bildirdiğini aktardı.

Gerek işçi kesimini gerek işveren kesimini temsilen **tarafların çok farklı bir anlayış içerisinde**, özveriyle bu süreci işlettiğini vurgulayan Cumhurbaşkanı Erdoğan, bunun bugüne kadar **alışılmış bir yaklaşım metodu olmadığına**, bunların **ilk defa** olduğuna dikkati çekti.

(...)

“Bakanlığımız tarafından şahsıma aktarılan bu görüş çerçevesinde biz de asgari ücreti belirledik” (...).¹²

Bu, geleneksel asgari ücret rejiminin “fiilen” Cumhuriyet Hukuku’na uyarlandığını gösteren tarihi bir açıklamadır. Çünkü, 1 Aralık ile 16 Aralık arasında yapılan toplantıların dördüncüsünde, “yüzde 50 seviyesinde gerçekleştiren” bir artışın “son elli yılın en yüksek rakamını ifade et(tiğinin)” ileri sürüldüğü açıklama, özetle şu gerçekleri ortaya koymaktadır:

- **Komisyon, asgari ücretin son ve kesin tutarı konusunda bir karar almamıştır.** Bunun anlamı, görevini yapmamış, yetkisini kullanmamış olmasıdır.
- Komisyon, ÇSG Bakanlığı’na, yalnızca bir **görüş** bildirmiştir. Bu da, ancak ve yalnız kendisine ait olan yetkiyi kullanmayıp, yetkisi olmayan bir kuruluşa devretmesi demektir.
- Bakanlığa bildirilen görüş, tutarın “4 bin liranın üzerinde olması gerektiği yönünde”dir. Bu ise, aslında bir “dilek”, bir “beklenti” yada örtük bir “rica” niteliğindedir.
- Cumhurbaşkanı, işveren ve işçi temsilcilerinin Bakanlığa ve Bakanlığın da, daha doğrusu Bakanlık temsilcilerinin de Cumhurbaşkanı’nın “**şahsına**” aktardığı bu görüş çerçevesinde, “**asgari ücreti belirle(miştir).**” Bunun anlamı da, asgari ücretin son ve kesin tutarına ilişkin kararı, “fiilen” Cumhurbaşkanı’nın almış olmasıdır.
- Böylece sonuç olarak, asgari ücretin son ve kesin tutarını, Komisyon üyesi ve Başkanı olmayan Cumhurbaşkanı belirlemiştir. Zaten, konuşmasında da, açıkça “biz de asgari ücreti belirledik” demiştir.
- Açıklamayı da, Komisyon Başkanı yerine Cumhurbaşkanı yapmıştır.

5. Türk-İş’in Açıklaması (16 Aralık): Bakanlıkta Toplantı ve Külliye’ye Hareket

Yukarıdaki altı gerçek ve saptama, asgari ücret tarihinde bir başka örneğini bilmediğim ve anımsamadığım, aklımın ucundan bile geçiremeyeceğim bir durumun varlığını ortaya koymaktadır!

Onun içindir ki, Birgün’deki yazının başlığını “Ücret Asgari, Hukuksuzluk Azami” koymuştum!

Türk-İş’in aynı gün web sitesinde yaptığı açıklama, sürecin “hukuksuzluk” boyutuna açıklık kazandırmanın ötesinde önem taşımaktadır.

a. Komisyon’un Bakan Başkanlığında Toplanması

Açıklamanın ikiye bölerek aktaracağım ilk satırlarında, Komisyon’un yaptığı toplantıların sonuncusu ve dördüncüsünde çalışmalarını tamamlamasından sonra Cumhurbaşkanlığı Külliyesi’ne geçildiği şöyle anlatılıyor:

“İşçi, işveren ve hükümet temsilcilerinden oluşan **Asgari Ücret Tespit Komisyonu, 2022’de geçerli olacak asgari ücret rakamını belirlemek üzere dördüncü kez toplandı.** Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nda **Bakan Vedat BİLGİN başkanlığında** bir araya gelen heyette, TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Pevrul KAVLAK ile TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri Nazmi IRGAT yer aldı. **Toplantının ardından heyet Cumhurbaşkanlığı Külliyesi’ne hareket etti.**”¹³

Bu açıklamalara göre:

- Komisyon, son toplantısını ÇSG Bakanlığı'nda yaptı.
- Konusu, "asgari ücret rakamını belirlemek" olan bu toplantıya, **ÇSG Bakanı Başkanlık yaptı.**
- Türk-İş adına katılan iki temsilci, Genel Sekreter ve Genel Eğitim Sekreteri idi.
- Komisyon üyeleri, Bakanlık'taki toplantıdan sonra, Külliye'ye gitti.
- Türk-İş açıklamasında, Komisyon toplantısında alınan karar ve özellikle Cumhurbaşkanı'nın yukarıda aktardığım üst sınır vb. konularda yaptığı açıklamalara ilişkin her hangi bir noktaya değinmedi.
- Bakanlık ise, web sayfasında yer alan bu dördüncü toplantıyla ilgili haberde, "**işçi ve işveren taraflarının olağanüstü anlayışlı tavırları**"na vurgu yaparak, asgari ücretin belirlenen tutarı konusunda açıklamalarda bulunmakla yetindi. Buna karşılık, Külliye'deki toplantı ve Cumhurbaşkanı'nın üst sınır vb. konularda yaptığı açıklamalara değinmedi.^{14, 15}

b. Komisyon'un Külliye'ye Hareket Etmesi ve Basın Toplantısı

Türk-İş açıklamasının aynen aktaracağım, daha ayrıntılı ve Cumhurbaşkanı'nın açıklamaları nedeniyle çok daha önemli olan ikinci bölümü, Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde yapılan basın toplantısına ilişkindir.

Türk-İş'in yaptığı açıklamanın, Cumhurbaşkanlığı sitesindeki açıklamaları doğrulayan ikinci bölümündeki satırlar da aynen şöyledir:

"Burada Cumhurbaşkanı Recep Tayyip ERDOĞAN ile bir araya gelen **heyet, yeni asgari ücrete ilişkin basın toplantısı düzenledi.** (...)

Bugün gerçekleştirilen 4'üncü toplantı ile **nihai karar** aşamasına geldiğini ifade eden **Cumhurbaşkanı ERDOĞAN, komisyonun, asgari ücretin 4 bin liranın üzerinde olması gerektiği yönünde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na görüş bildirdiğini aktardı.**

Gerek işçi kesimini, gerek işveren kesimini temsilen tarafların çok farklı bir anlayış içerisinde, özveriyle bu süreci işlettiğini vurgulayan ERDOĞAN, bunun, bugüne kadar alışılmış bir yaklaşım metodu olmadığına, bunların ilk defa olduğuna dikkati çekti.

Bu durumu toplu sözleşmelerde de gördüklerini ve bundan dolayı bir Cumhurbaşkanı olarak çok mutlu olduğunu dile getiren Cumhurbaşkanı ERDOĞAN, şunları kaydetti:

'Bakanlığımız tarafından şahsıma aktarılan bu görüş çerçevesinde biz de asgari ücreti belirledik.'¹⁶

Türk-İş'in açıklamasının ikinci bölümü, yaptığım vurgulardan da kolayca anlaşılacağı gibi, şu **saptamalarda** bulunma olanağı veriyor:

- Komisyon, son toplantıya Başkanlık yapan ÇSG Bakanı ile birlikte Külliye'ye giderek Cumhurbaşkanı ile bir araya geldi.
- Külliye'deki toplantı, bir basın toplantısıdır.
- Bakanlıkta yapılan Komisyon toplantısı, Cumhurbaşkanı'na "görüş" bildirilmesi kararı alınmasıyla sona ermiştir.
- Böylece Komisyon, basın toplantısı yaparak asgari ücret tutarını kendisi (yani Başkanı) açıklamamış, doğrudan Külliye'ye geçmiştir.

- Cumhurbaşkanı, Komisyon'un Türk-İş'teki ikinci toplantısında Genel Başkan'ın yaptığı açıklamaya göre, Türk-İş'in asgari ücretin tutarı konusundaki yaklaşımını önceden bilmektedir.
- Türk-İş; Cumhurbaşkanı'nın, Komisyon'un Bakanlığa bildirdiği görüşe dayanarak, kendisinin bildirilen alt sınırın üstünde olmak üzere asgari ücreti belirlediğini, Cumhurbaşkanı'nın konuşmasına göndermede bulunarak açıklamıştır.

Buna göre:

- Komisyon, Bakanlığa asgari ücretin son ve kesin tutarını değil, alt sınırını bildirmiştir.
- Bu bildirim, bir "karar" değil "görüş" olarak yapılmıştır, yani bağlayıcı değildir.
- Bakanlık, Komisyon'un bildirdiği bu "görüş"ü, Cumhurbaşkanı'na aktarmıştır.
- Cumhurbaşkanı da, "biz de" diyerek, "şahsı(n)a aktarılan bu görüş çerçevesinde (...) asgari ücreti belirle(miştir)."

Birbirini doğrulayan ve birbirinden esinlendiği izlenimi veren Cumhurbaşkanlığı'nın ve Türk-İş'in 16 Aralık'ta yaptığı açıklamalar, yorum gerektirmeyecek açıklık taşımaktadır. Yine de, "asgari ücret rejimi ve tutarının belirlenmesi süreci" konusunda ilk olması nedeniyle, "tarihsel" önemi bulunan hukuksuzlukları tartışıp değerlendirmek kaçınılmazdır.

Ancak, yine 16 Aralık tarihli bir başka açıklamaya da değinmem gerekiyor.

6. Hak-İş'in Değerlendirmesi (16 Aralık): Cumhurbaşkanı'nın Müdahalesi ve İnisiyatif Alması

2022 asgari ücretinin saptanması konusunda, Hak-İş Genel Başkanı Mahmut Arslan da, 16 Aralık'ta "Asgari Ücretteki Tarihi Artışı Son Derece Önemli Buluyoruz" başlıklı bir açıklama yaptı. Belirlenen tutarı, "tarihi bir asgari ücret" olarak tanımlayan Arslan, "Yüzde 50 civarındaki artışı önemli bir başarı olarak görüyoruz" diyerek, "Ülkemiz ve çalışanlarımız için hayırlı ol(ması)" dileğinde bulundu. "İşçi, işveren ve hükümetin oy birliğiyle rakamın belirlenmesi(nin) önemli" olduğunu da ekledi.

Arslan, asgari ücret konusunda açıklanan kararın, daha doğrusu tutarının "daha iyisi olabilir miydi?" sorusuna, "Tabii bu başka bir konu" diyerek yanıt vermekle yetindi. Ne var ki basın açıklamasında dile getirdiği görüşler, çok daha önemlidir.

Kanımcıca aşağıdaki dört cümlenin üçü, belirlenen asgari ücretin "tarihi" olmasından çok daha "tarihi" nitelik taşıdığı kadar, "talihsiz"dir de:

"... Türkiye'de endüstri ilişkiler sisteminin geleceği de dikkate alınarak bir denge kurulmaya çalışılıyor. **Bu dengenin mimarı da Sayın Cumhurbaşkanımız. O'nun, son anda yine müdahale yaparak, Komisyonun üzerinde bir inisiyatif alması da takdir edilecek bir konu.** Bu çabasından dolayı başta Sayın Cumhurbaşkanımız olmak üzere, Sayın Bakanımıza ve komisyon üyelerine teşekkür ediyoruz." ¹⁷

Hak-İş Genel Başkanı'nın bu sözlerinden çıkarılabilecek birkaç saptama ve soru yoluyla, benimsenen yaklaşımın altını çizmek isterim:

- Cumhurbaşkanı, asgari ücret saptanması sürecine "son anda yine müdahale yap(mıştır)."
- Bu "müdahale" olağan mıdır? "Yine" denildiğine göre, "müdahale"nin daha önce yapılmış örnekleri de mi vardır?
- Cumhurbaşkanı, "Komisyon üzerinde bir inisiyatif alm(ıştır)."

Bu “inisiyatif”in içeriği nedir? Rakam mı, Komisyon’un kendisi mi?

- Cumhurbaşkanı’nın sürece “müdahale”de bulunması ve “inisiyatif alması”, “**takdir edilecek bir konu**(dur).”

Bu “müdahale” ve inisiyatif’in, hukuksal dayanağı var mıdır, nedir?

Türk-İş’in açıklamaları gibi, Hak-İş’in asgari ücretin Külliye’de açıklandığı gün dile getirdiği bu sözler de, gerek Komisyon’un bağımsız ve özerk yapısına, gerekse asgari ücret rejimini düzenleyen yürürlükteki kuralların tümünün sözüne ve özüne aykırıdır.

7. Cumhurbaşkanı’nın Türk-İş Heyetini Külliye’de Kabulü (30 Aralık)

2021’in sondan ikinci günü akşam saatlerinde duyurulan bir “son dakika” haberinde, Cumhurbaşkanı’nın ÇSG Bakanı Vedat Bilgin ile Türk-İş Genel Başkanı Ergün Atalay’ın Başkanlığı’nda, Asgari Ücret Tespit Komisyonu’nun Türk-İş’ten temsilcileri ile Genel Sekreterin de bulunduğu bir heyeti kabul ettiği açıklandı. Cumhurbaşkanlığı ve Türk-İş’in web sitelerinin yanı sıra bir başka web sitesinde de yer alan aşağıdaki kısa açıklamalar, birbirinin yinelenmesi olduğu gibi, birbirini tamamlayıcı bir nitelik de taşıyordu.

Cumhurbaşkanlığı Külliyesi’nde kabule ilişkin bilgiler, birkaç cümleden ibaretti. Sırasıyla, Cumhurbaşkanlığı web sayfasında, bir haber sitesinde ve Türk-İş web sayfasında yer alan haberler, aynen şöyleydi:

“Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Bilgin ile Türk-İş Başkanı Ergün Atalay başkanlığındaki Türk-İş heyetini Cumhurbaşkanlığı Külliyesi’nde kabul etti.”¹⁸

“... Cumhurbaşkanlığı Külliyesindeki kabul **basına kapalı** gerçekleştirildi. Kabulde Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Fahrettin Altun da hazır bulundu.”¹⁹

“TÜRK-İŞ Asgari Ücret Tespit Komisyonu Üyelerinin de yer aldığı kabulde heyet, 2022 yılı Asgari Ücretine ilişkin **katkılarında dolayı Cumhurbaşkanı Recep Tayyip ERDOĞAN’a teşekkürlerini sunarak** çalışma hayatına ilişkin genel konular ile ilgili görüşlerini ilettiler.”²⁰

Görüldüğü gibi, Türk-İş’in yaptığı açıklamada, bu kabulün Cumhurbaşkanı’nın “2022 yılı Asgari Ücretine ilişkin katkılarından dolayı” olduğu belirtilmiştir. Bunun yanı sıra Türk-İş, “çalışma hayatına ilişkin genel konular” hakkındaki görüşlerini de iletmiştir.

“Bu katkı nedir yada ne kadardır?” sorusunun yanıtını bilmek zordur kuşkusuz. Ama, yanıtı verilmek gereken soruyu, yukarıda aynen aktardığım resmî açıklamalardan çıkarmak olanaksız görünmemektedir:

Asgari ücretin belirlenen net tutarı 4.253 lira 40 kuruş olduğuna ve açıklamalarda Cumhurbaşkanı’na “asgari ücretin 4 bin liranın üzerinde olması gerektiği yönünde” bir görüş bildirildiğine göre, “katkı 253 lira 40 kuruş mudur?”

Görüşlerin iletildiği “genel konular” arasında ise, bu kabulden iki gün önce grev kararının alındığı ve işyerlerinde asıldığı bir aşamaya gelen –ama bu makalenin konusu olmayan– Türk Metal ile MESS arasındaki toplu iş uyuşmazlığı sorununun da bulunabileceğini kestirmek güç olmasa gerek.^{21, 22}

8. Yanıt Bekleyen Sorularım ve Görüşlerim

Yürürlükteki kurallar ile Cumhurbaşkanlığı'nın 16 Aralık'ta ve Türk-İş'in de 7 ve 16 Aralık'ta web sitelerinde yapılan resmî açıklamalara dayalı saptamalarda bulunduktan sonra, görüşlerimi belirtmeden önce AÜT Komisyonu'nun devlet ile işveren ve işçi kanatlarının yasal temsilci ve üyelerine, ama **özellikle işçi kanadına ve Türk-İş'in temsilcilerine, yanıtlarını ve kamuoyuna açıklamalarını bekleyerek**, yönelttiğim soruları sıralayacağım:

a. Sorularım

- ÇSG Bakanı'nın, Komisyon'un 1 Aralık'taki ilk toplantısına "Başkanlık" yaptığı açıklanmış ise de, bunun toplantı öncesinde düzenlenmiş bir "basın toplantısı" olduğu anlaşılmış olmakla birlikte, dördüncü toplantı için aynı değerlendirme yapılamayacağına göre, ÇSG Bakanı, Komisyon üyesi midir ki bu son toplantıya *Başkanlık* etmiştir?
- 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde öngörülen ÇSG Bakanlığı'nın üyeleri arasında ÇSG Bakanı'nın adı bulunmadığına ve Başkanın, üyelere birisi arasından belirlenmesi zorunlu olduğuna göre, Bakan nasıl Komisyon Başkanlığı yapmıştır?
- Komisyon'un işveren ve işçi taraflarının, Cumhurbaşkanlığı'nın anlatımıyla, "*çok farklı bir anlayış içerisinde*" sergiledikleri, ülkemiz asgari ücret tarihinde benzeri görülmemeyen işbirliği ve dayanışma nasıl, neden ve kimler sayesinde sağlanmıştır? Bu yaklaşımın, kararın oybirliğiyle alınmasının dışında bir anlamı var mıdır?
- Yine, "*Türkiye tarihinde bir ilk olarak*" yapıldığı ileri sürülen artışın gerçekleşmesinde, alt sınırı belirlenen asgari ücretin üst sınırını belirleme yetkisi neden Cumhurbaşkanı'na bırakılmıştır? Böylece, Cumhurbaşkanlığı'nın anlatımıyla, "*bugüne kadar alışılmış bir yaklaşım metodu olma(yan)*" bir uygulamaya neden başvurulmuştur?
- Cumhurbaşkanı, Komisyon'un saptadığı asgari ücret tutarını "açıklamadığını" ve "duyurmadığını", tersine "*belirlediğini*" söylediğine, açık ve doğrudan bir dille, "biz de belirledik" dediğine göre, bunun yürürlükteki kurallar çerçevesinde dayanağı var mıdır, varsa nedir?
- Asgari ücret rejimi konusunda, değindiklerim dışında, başka bir düzenleme var mıdır?
- 2018 sonrasında, asgari ücret saptama rejimi değişti mi? Değiştiyse, neden bu tarihten itibaren uygulanmadı?
- Komisyon ve özellikle Türk-İş, AÜT Komisyonu'nun Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı'na "*bağlandığını*" mı düşünüyor? Düşünüyorsa, dayanakları nelerdir?
- Komisyon, neden asgari ücretin alt sınırını belirlemekle yetinip, son ve kesin tutarının saptanması için Cumhurbaşkanı'na "görüş" bildirdi?
- Bu konu, Komisyon'da görüşüldü mü? Görüşüldüyse, Komisyon bu görüşü oybirliğiyle mi, oyçokluğuyla mı aldı? Karar defterine yazdı mı?
- Karar defterine "görüş" olarak yazıldığı anlaşılan asgari ücret tutarı ne kadardır?
- Türk-İş'in asgari ücret önerisinin 3.900 TL olduğu yönünde basında yer alan haberler doğru değilse, katılmayacağını belirttiği "beklentisinin altında kalan rakam" nedir, ne idi?
- Bu alışılmadık yaklaşım ve yöntemin anlamı, "*yetki devri*" değil midir? Komisyon'un buna yetkisi var mıdır? Olduğu düşünülüyorsa, hukuksal dayanağı nedir? Örneğin, 1 sayılı CB Kararnamesi midir?

- Resmî Gazete’de yayınlanan kararda, neden Komisyon üyelerinin adları ve görevleri yazılmamıştır? Ve neden, “yasak savıcı” bir gerekçeyle yetinilmiştir?
- Bu gerekçeyi Komisyon mu, yoksa Komisyon’un “sekreterlik ve raporörlük” hizmetlerini yerine getirmekle görevli ÇSG Bakanlığı mı kaleme almıştır?
- Gerekçe, karara sonradan mı eklenmiştir?

b. Görüşlerim

Sayısını daha da artırabileceğim ***bu soruların yanıtlarını ve kamuoyuna açıklama yapılmasını ama eleştirileri de beklediğimi yinelerken***, gerek asgari ücretle ilgili özetle aktardığım kuralların, gerek yaptığım saptamaların ve gerekse yönelttiğim soruların, görüşlerimi yeterince içerdiğini düşünüyorum.

Bununla birlikte, kaynağı ve dayanağı yapılan resmî açıklamalar olan belirttiğim hukuksuzluklardan başlıcalarıyla ilgili ve sınırlı olmak üzere, yürürlükteki kuralların ve sıraladığım soruların anlamı konusundaki görüşlerimi biraz daha açarak belirteyim:

ÇSG Bakanı, Komisyon üyesi değildir. Bu nedenle, Başkanı da olamaz; siyasal konumu nedeniyle, olması da doğru değildir. Kendisini, Bakanlık yapısı içindeki birim ve resmî görevleri belirtilen iki Komisyon temsilcisinden birinin yerine “üye” olarak atamış olması da düşünülemez elbette. Tek olasılık, kendisinin iki Bakanlık temsilcisinden biri için “yedek temsilci” olarak belirlenmiş olmasıdır. Bu da, gerçekte hiç mi hiç düşünülemeyecek bir olasılıktır. Düşünülmüş ve uygulanmışsa da, kanımca hukuk dışıdır ve tartışmaya açıktır. Çünkü “yedek temsilciler” konusunu düzenleyen yönetmelik kuralı, 931 ve 1475 sayılı İş Kanunları dönemlerinden beri değiştirilmemiştir ve aynen yürürlükte. Yönetmelik, asgari ücret saptama rejimini düzenleyen ve dolayısıyla uyulması gereken hukuksal düzenlemelerin bir parçasıdır. ÇSG Bakanlığı’nın iki üyesinin yönetmelik kuralıyla değiştirilmesi de düşünülemez. Buna, yürürlükteki kurallarda ne bir “hukuksal” dayanak bulunabilir, ne de inandırıcı bir başka gerekçe.

Kuşkusuz, ÇSG Bakanı’nın, Komisyon çalışmalarının başlamasında “açılış” ve sona ermesinde de basın toplantısı yoluyla “kapanış” konuşmaları yapmasına bir engel yoktur. Bu vesileyle, Komisyon Başkanı’nın asgari ücret tutarını açıklamasından sonra, bu konudaki görüş ve dileklerini belirtip açıklamalarda bulunması da olanaklıdır. İlk toplantı için, Bakan’ın “Başkanlık” yaptığı açıklanmış ise de, bunun Komisyon toplantısı öncesindeki “basın toplantısı” olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, yapılan açıklamalar karşısında, dördüncü toplantı için de bu sonuca varmak olanaksızdır. Çünkü Komisyon, son toplantısını Bakanlıkta yapmasının ardından, saptadığı (?) asgari ücret tutarını açıklamaksızın Cumhurbaşkanlığı Külliyesi’ne gitmiştir. Asgari ücretin tutarının açıklandığı basın toplantısı, Külliye’de yapılmıştır.

Bu durumda, Komisyon’un Bakanlıktaki son toplantısında herhangi bir karar almadığı anlaşılmaktadır. Çünkü Cumhurbaşkanı, “biz de belirledik” demiştir.

Komisyon Başkanını, Bakanlık belirler. Ama, Bakanlık temsilcileri arasından belirlenmesi zorunlu değildir. Başkan, yürürlükteki kurallarda boşluk olduğu için, Komisyon’un her üç kanadının üyeleri arasından belirlenebilir. Bakanlığın, üç kanattan herhangi bir üyeyi, Komisyon Başkanı olarak belirlemesi olanaklıdır. Kanımca, Başkanlık görevinin, üç kanat arasında “dönüşümlü” olmasına da bir engel yoktur. Ve, Başkanı belirleme yetkisinin Komisyon’a değil Bakanlığa tanınmış olması doğru değildir. Bunun nedeninin, oyların eşitliği olasılığına karşı bir önlem olduğu, bu yoldan Bakanlık temsilcilerinin sayısını 3’e

çıkarma anlamı taşıdığı açıktır. Bu da, 1+1+1 formülüne dayanan eşitlik ilkesiyle bağdaşmaz.

Komisyon kararının “kesin” olması, asgari ücret rejimi ve tutarını belirleme sürecinin en önemli özelliğidir. Anlamı da şudur: Oybirliği yada en az oyçokluğu ile alınan karar imzalandığında, başka hiçbir yasal, yönetsel yada yargısal makamın yahut kişinin onayına bağlı olmaksızın kesinleşir. Örneğin, Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle yayınlanması gerekmez. Yürürlüğe girmesi, Resmî Gazete’de yayınlanmasıyla gerçekleşir. Yayınlanmasıyla da, herhangi bir onay koşulundan bağımsız olarak ve kendiliğinden hukuksal bağlayıcılık kazanır.

Kararın bu niteliğidir ki, üyelerin ad ve imzalarının, Komisyon’un kaleme aldığı gerekçe ve varsa, muhalefet şerhleri ile birlikte yayınlanmasını zorunlu kılar. Çünkü Asgari Ücret Tespit Komisyonu kararı, sıradan bir “ilân” (duyuru) değildir! Ama ilân, kararın kesinleşerek bağlayıcılık kazanması ve uygulanmasının “onsuz olmaz” biçim koşuludur. Yürürlükteki kurallar, Komisyon’u “yasa gücünde”, “kanun hükmünde” karar alma yetkisiyle donatmıştır. Tek ve biricik yetkili özne olarak görevlendirmiştir. Bu nedenle yayınlanan Komisyon kararının altında, yalnızca yasal 15 üyesinin adı ve imzası bulunur, bulunmalıdır. Komisyon, verdiği kararın bu özellik ve niteliği konusunda kışkıran olmalı ve titizlenmelidir. Karar yetkisini, hiçbir kişi yada makamla paylaşamaz.

Karar gerekçesine gelince; konunun ve sorunun tüm boyutlarıyla taşıdığı önem nedeniyle, kararın doyurucu ve ayrıntılı gerekçelerle temellendirilmiş, Komisyon’ca kaleme alınmış ve karar defterine de yazılmış olması gerekir.

Ne yazık ki Komisyon’un “16/12/2021” tarihli ve “2021/1” sayılı kararındaki beş cümleden yalnızca biri, gerçek anlamda “gerekçe” niteliği taşımaktadır. O da, çok yetersizdir. Üzülerek belirtiyim. “Yasak savıcı”dır!

Sonuç: Dilerim, İlk ve Son Olur

16 Aralık 2021’de açıklanan asgari ücret kararının tarihselliğinin vurgulamak istediğim boyutu, resmî açıklamalarda olduğu gibi, tutarı ve zam oranı değildi kuşkusuz. İlk kez tanık olunan, Türk-İş’in ve Cumhurbaşkanlığı’nın açıklamalarıyla kamuoyuna duyurulan “*hukuksuzluklar*” idi. Komisyon’un, geçmiş uygulamalarda bir başka örneği bulunmayan, alışılmadık bir yöntemle “kesin karar” olarak değil, Bakanlık aracılığıyla “danışsal görüş” bildirerek yarım yüzyılı aşkın bir süreden beri kullandığı yetkisini, bu kez bir “alt sınır belirlemek”le yetinerek Cumhurbaşkanı’na devretmiş olmasının başka bir tanımı olamaz.

Yürürlükteki kurallar, ne Komisyon’a ve ne de Cumhurbaşkanı’na böyle bir yetki tanımıştır.

Kamuoyundaki tartışmalarda, öncelikle saptanacak ve saptanan tutarın ele alınıp gerçek satın alma gücünün günden güne eridiğinin vurgulanması, son derece haklı bir tutumdur ve öncelikli bir sorundur kuşkusuz.

Ama, sözlü ve yazılı olarak hemen her gün duyduklarımızın, yaşadıklarımızın ve kimilerinin de yıllardır süregeldiğine tanık olduklarımızın yanında “sözü bile edilemeyecek” denli önemsiz sayılabileceği düşünülebilecek, hatta “devede kulak kaldığı” söylenebilecek bu hukuksuzlukların da görmezden gelinip sineye çekilmemesi gerekir.

Ne yazık ki, başta Türk-İş olmak üzere Komisyon, 16 Aralık 2021 kararıyla, İş Hukuku’nun son derece önemli, bağımsız, özerk ve kendine özgü bir kurumuna “tarihsel bir gölge” düşürmüştür.

Komisyon'un üçlü yapısının işçi temsilcilerinin belirlenmesiyle ilgili bölümüne yönelik – kanımca da çok haklı– bir eleştiride bulunan Hak-İş de, Cumhurbaşkanı'nı Komisyon'a "son anda" yaptığı "müdahale" ve kullandığı "inisiyatif" dolayısıyla "takdir" edip "mimar" olarak tanımlamakla, özünde aynı yaklaşım içinde olmuştur.

Sormak gerekmez mi?

"4 bin liranın üzerindeki" 253 lira 40 kuruş için miydi tüm bu hukuksuzluklar?

Dilerim ki, ilk ve son olur bu yaklaşım!

¹ Bu kurulların, biri dışında tümü devlet temsilcilerinden oluşur.

Devlet temsilcileri dışında, "Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin ve Türkiye Ziraat Odaları Birliğinin birer temsilcisi(nin)" yer aldığı kurul, "İthalatta Haksız Rekabeti Değerlendirme Kurulu"dur.

² <https://www.csgb.gov.tr>; <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/kurum/24304011?AspxAutoDetectCookieSupport=1>, Erişim: 16.12.2021.

³ Aziz Çelik, "En Büyük Ücret Pazarlığı Başlıyor, *Birgün*, 26 Kasım 2018.

⁴ <https://www.csgb.gov.tr/haberler/asgari-ucet-tespit-komisyonu-bakan-bilgin-baskanliginda-ilk-toplantisini-yapti/>, 01 Aralık 2021; Erişim: 17 Aralık 2021.

⁵ <https://www.turkis.org.tr/asgari-ucet-tespit-komisyonu-ilk-toplantisini-calisma-ve-sosyal-guvenlik-bakanliginda-gerceklestirdi/>, 1 Aralık 2021, Erişim: 17 Aralık 2021.

⁶ İtiraf edeyim ki, Türk-İş'in yalnızca asgari ücret tutarının Komisyon'ca saptanması sürecinde izlediği yaklaşım yönünden değil, Komisyon'un yapısına yönelik eleştirisi yönünden de önem taşıyan 25 Kasım'daki açıklamaya geç ulaştım.

Çünkü, 16 Aralık öncesine ilişkin basın taraması yapmamıştım. Ve, Cumhuriyet'te yer alan bu eğitim seminerine ilişkin haber, Türk-İş'in web sayfasında yoktu. Türk-İş'in web sayfasında yer alan "Haberler" listesinde, 26 Kasım 2021 tarihli iki haber vardı.

İlki, Atalay'ın bu eğitim seminerine katılan kadınlarla yaptığı "Anıtkabir Ziyareti"ne ilişkindir (<https://www.turkis.org.tr/atalay-turk-is-kadin-isci-heyeti-ile-anitkabiri-ziyaret-etti/>; 26 Kasım 2021, Erişim: 14.01.2022).

İkinci haber de, açıklanan "Kasım 2021 Açlık ve Yoksulluk Sınır(lar)ı"na ilişkindir (<https://www.turkis.org.tr/kasim-2021-aclik-ve-yoksulluk-siniri/>; Erişim: 26 Kasım 2021, Erişim: 14.01.2022).

⁷ <https://www.cumhuriyet.com.tr/calisma-yasami/turk-is-genel-baskani-atalaydan-asgari-ucet-aciklamasi-kamuyouna-bir-rakam-soylememeye-ozen-gosteriyoruz-1887651>; AA, 25 Kasım 2021 Perşembe, 13:10; Erişim: 14.01.2022.

⁸ Alıntıda geçen sözlere ilişkin üç düzeltme yapmak gerekiyor:

- 1) AÜT Komisyonu'nun devlet kanadından belirlenmiş 5 temsilcisinin tümü "bakanlığımız"dan, yani ÇSG Bakanlığı'ndan değildir.
- 2) Komisyon'un bu yapısı, "12 Eylül'den kalma" değildir, çünkü 1971 tarihli ve 1475 sayılı İş Kanunu'ndan beri değişmemiştir.
- 3) 1982 Anayasası ile düzenlenen Yüksek Hakem Kurulu'nun yapısı AÜT Komisyonu'nun "aynısı" değildir. Ama, demokratik olmadığı doğrudur.

⁹ <https://www.turkis.org.tr/asgari-ucet-tespit-komisyonu-2-toplantisini-turk-isde-gerceklestirdi/>; 7 Aralık 2021; Erişim: 17 Aralık 2021

¹⁰ <https://www.turkis.org.tr/asgari-ucet-tespit-komisyonu-2-toplantisini-turk-isde-gerceklestirdi/>, 7 Aralık 2021, Erişim: 17 Aralık 2021.

¹¹ <https://www.turkis.org.tr/asgari-ucet-tespit-komisyonu-ucuncu-toplantisini-gerceklestirdi/>; 9 Aralık 2021, Erişim: 17.12.2021

- ¹² “2022 Yılında Asgari Ücretin En Alt Rakamı 4 Bin 250 Lira Olarak Uygulanacaktır”, <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/133888/-2022-yilinda-asgari-ucetin-en-alt-rakami-4-bin-250-lira-olarak-uygulanacaktır-; Açıklama ve Erişim: 16.12.2021>.
- ¹³ “2022 Yılı Net Asgari Ücret 4 Bin 253 TL Oldu”, <https://www.turkis.org.tr/2022-yili-net-asgari-ucet-4-bin-253-tl-oldu/; Açıklama ve Erişim: 16 Aralık 2021>.
- ¹⁴ “Asgari Ücrette Tarihi Üçlü Mutabakat”, <https://www.csgb.gov.tr/haberler/asgari-ucette-tarihi-ucle-mutabakat-1/; Açıklama ve Erişim: 16 Aralık 2021>.
- ¹⁵ TİSK Başkanı da, “geçmiş yıllardan **daha meşakkatli bir komisyon süreci** yaşandı(ğını)”, “ne bir rakam ne de oran açıkladık(larını)” belirttiği son toplantıya ilişkin açıklamasında, Cumhurbaşkanı’nın basın toplantısında yaptığı açıklamalardan söz etmedi.
- “Bu vesileyle **başta Sayın Cumhurbaşkanımız** ve Sayın Bakanımız olmak üzere **komisyon çalışmalarına katkı sunan** kamu, işçi ve işveren temsilcilerine teşekkürleri(ni) sun(du) (<https://www.tisk.org.tr/haber/499/dengeli-bir-asgari-ucet-icin-gece-gunduz-demedem-calistik.html; Açıklama ve Erişim: 17 Aralık 2021>).
- TİSK’in açıklamalarına dayanarak, şu iki soruyu yöneltmeden geçemeyeceğim:
- Komisyon süreci, neden 2021’de “daha meşakkatli” geçti?
 - Cumhurbaşkanı ve ÇSG Bakanı’nın, Komisyon çalışmalarına sundukları “katkı” nedir?
- ¹⁶ <https://www.csgb.gov.tr/haberler/asgari-ucette-tarihi-ucle-mutabakat-1/; Açıklama ve Erişim: 16 Aralık 2021>.
- ¹⁷ “Asgari Ücretteki Tarihi Artışı Son Derece Önemli Buluyoruz”, 16 Aralık 2021 17:10, Basın https://hakis.org.tr/haberler.php?action=haber_detay&id=3939; Erişim: 02.01.2022.
- Belirteyim ki “**İnisiyatif**” kavramını, kararın uygulamaya başlanmasını izleyen günlerde, ÇSG Bakanı **Vedat Bilgin** de kullandı.
- “Asgari ücrette tarihte ilk defa yüzde elli artış gerçekleştirdik, bu gerçekçi bir artıştır” diyen ve “Türkiye’de enflasyonun yüzde 36 olduğu dönemde yüzde 50 oranında asgari ücret artışı gerçekleştirildi(ğini)” ileri süren Bakan Bilgin, % 50 artışın Cumhurbaşkanı’nın inisiyatifi ile sağlandığını şöyle belirtti:
- Hem işçilerin hem işverenlerin ortak beklentisinin keşiştiği nokta 4000 TL civarında olması idi.** Biz enflasyonist şartlarda, pandemi döneminde psikolojiye de destek vermek açısından **Sayın Cumhurbaşkanımızın bu konudaki inisiyatifi** ile yüzde 50 artış yaptık, bu çok önemli bir artış oldu” (08 Ocak 2022, Cumartesi Ankara, Türkiye; <https://www.csgb.gov.tr/haberler/bakan-bilgin-cnn-turk-canli-yayininda-gundemi-degerlendirdi/>).
- ¹⁸ <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/134156/cumhurbaskani-erdogan-calisma-ve-sosyal-guvenlik-bakani-bilgin-ile-turk-is-heyetini-kabul-etti; Erişim: 30 Aralık 2021>.
- ¹⁹ <https://www.haberler.com/son-dakika-cumhurbaskani-erdogan-bakan-bilgin-ve-turk-is-14635178-haberi/; 30 Aralık 2021>.
- ²⁰ <https://www.turkis.org.tr/cumhurbaskani-erdogan-turk-is-heyetini-kabul-etti-2/; Erişim: 30 Aralık 2021>.
- ²¹ Türk Metal’in, bu uyuşmazlık sürecine ilişkin olmak üzere, 4 Aralık ile 28 Aralık arasında web sitesinde yer alan “güncel haberler” ile “tüm haberler” başlıkları altında yaptığı açıklamalar, şu son haberle noktalanmıştı:
- “Sendikamız ile MESS arasında yürütülen Grup Toplu İş Sözleşmesinin uyuşmazlıkla sonuçlanması sonrasında Genel Merkez Yönetimimiz tarafından alınan Grev Kararı işyerlerimizde ilan panolarına asılarak ilan edildi.”
- “Grev Kararını İşyerlerinde İlan Ettik”, <http://www.turkmetal.org.tr/haberler/tum-haberler/207078, 27/12/2021>.
- “Gebze Kent Meydanı Eylemi”, <http://www.turkmetal.org.tr/haberler/tum-haberler/207079, 28/12/2021>.
- “Grev İlanı Asıldı”, <http://www.turkmetal.org.tr/haberler/tum-haberler/207070, 28/12/2021>.
- ²² Uyuşmazlığın, 12 Ocak 2022 tarihinde uzlaşmayla sonuçlandığı, şöyle duyuruldu:
- “Sendikamız Türk Metal ile Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS) arasında 12 Ekim 2021 tarihinde yapılan ilk oturumla başlayan 2021-2023 Grup Toplu İş Sözleşmesi görüşmeleri, 11 Ocak 2022 Salı günü saat 19.30’dan 12 Ocak 2022 günü sabaha karşı saat 02.30’a kadar süren müzakereler sonucunda anlaşmayla tamamlandı.” (“Yıllık %65,67 Hayırlı Olsun”, 12/01/2022; <http://www.turkmetal.org.tr/haberler/tum-haberler/207091; Ayrıca bkz. 13/01/2022; http://www.turkmetal.org.tr/haberler/tum-haberler/207092, Erişim: 14.01.2022>).